

**Soortgericht onderzoek
Herinrichting locatie
Assumburgweg
te Den Haag**

**Opdrachtgever
Gemeente Den Haag
Dienst Grondzaken
te Den Haag**

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

Aqua-Terra Nova BV

Zuidweg 79
2671 MP Naaldwijk
telefoon 0174 – 625246
fax 0174 – 629744
www.aquaterranova.nl

**Soortgericht onderzoek
Assumburgweg
te Den Haag**

**Opdrachtgever
Gemeente Den Haag
Dienst Grondzaken
te Den Haag**

Datum: 27 augustus 2018
Rapportnr: 217120/AQT 302/LvdS
Status: Definitieve rapportage

COLOFON

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

Titel : **Soortgericht onderzoek**
Assumburgweg te Den Haag

Opdrachtgever : **Gemeente Den Haag Dienst en Grondzaken**
Contactpersoon : dhr. I. Roozenbeek

Aqua-Terra Nova BV

Zuidweg 79
2671 MP Naaldwijk
telefoon 0174 – 625246
fax 0174 – 629744
www.aquaterranova.nl

Projectteam

Projectmanager : mw. M.M. Konings Bsc
Contactpersoon : mw. M.M. Konings Bsc
Auteur : mw. L. van der Steeg Bsc
Veldwerk : mw. M.M. Konings Bsc
: mw. M. Langstraat Bsc
: mw. T. Scheling Bsc
: mw. L. van der Steeg Bsc
: dhr. R. van Schie
Kwaliteitsborger : mw. T. Schelling Bsc

Projectnummer : **217120**

Aqua-Terra Nova is lid van het Netwerk Groene Bureaus, de brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van groene adviesbureaus.

Datum vrijgave	Status	Goedkeuring auteur	Goedkeuring kwaliteitsborger
28 augustus 2018	Definitief		

© 2018 Aqua-Terra Nova B.V. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doelstelling	5
1.3	Leeswijzer	5
1.4	Verantwoording	5
2	WERKWIJZE	6
2.1	Inleiding	6
2.2	Projectbeschrijving	6
2.3	Wettelijk kader Wet natuurbescherming	6
2.4	Methode.....	6
2.5	Periodisering.....	7
2.6	Effectbeoordeling en toetsing.....	7
3	PROJECTLOCATIE EN BEOOGDE WERKZAAMHEDEN	9
3.1	Ligging plangebied	9
3.2	Bestaande situatie.....	9
3.3	Beoogde situatie en werkzaamheden	10
4	RESULTATEN EN INTERPRETATIE	11
4.1	Najaarsonderzoek vleermuizen	11
4.2	Voorjaarsonderzoek vleermuizen.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.3	Gierzwaluwen	11
4.4	Overige waarnemingen binnen het plangebied	11
5	FUNCTIONALITEIT PLANGEBIED EN EFFECTBEPALING	12
5.1	Functionaliteit plangebied.....	12
5.2	Effectbepaling	12
5.3	Ontheffing en vergunning.....	13
5.4	Wettelijk kader	13
6	CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	14
6.1	Conclusie	14
6.2	Aanbeveling en vervolgstappen.....	14
6.3	Zorgplicht	14
7	BRONVERMELDING	15
BIJLAGE 1	WETTELIJK KADER.....	16
BIJLAGE 2	WAARNEMINGEN	19
BIJLAGE 3	OVERZICHT WAARNEMINGEN	24

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

In opdracht van gemeente Den Haag heeft Aqua-Terra Nova BV voor de geplande herinrichtingswerkzaamheden in het plangebied aan de Assumburgweg te Den Haag soortgericht onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van en de functie van het plangebied voor gierzwaluwen en vleermuizen.

Uit het verkennend natuuronderzoek met rapportnummer 217120/AQT101FF/MK d.d. 14 juli 2017 welke is uitgevoerd door Aqua-Terra Nova BV is gebleken dat het plangebied mogelijk geschikt is als vaste rust- en/of verblijfplaats voor zowel gierzwaluwen als vleermuizen.

Onderstaand onderzoek is uitgevoerd om de aan- dan wel afwezigheid van (essentiële) leefgebieden, vaste verblijfplaatsen en nestlocaties van vleermuizen en gierzwaluwen aan te tonen.

1.2 Doelstelling

Het ecologisch onderzoek heeft als doel om vast te stellen:

1. Of vleermuizen in het plangebied aanwezig zijn;
2. Of gierzwaluwen in het plangebied aanwezig zijn;
3. Wat de functionaliteit van het plangebied is voor aanwezige beschermde soorten;
4. Welke effecten het project heeft op de functionele leefomgeving van de aanwezige beschermde soorten.

Vervolgens wordt aangegeven of mogelijke negatieve effecten van het project te vermijden, mitigeren, en/of te compenseren zijn en welke vervolgpcedure benodigd is.

1.3 Leeswijzer

In de inleiding worden de aanleiding en de doelstelling van het onderzoek beschreven. Hierna volgt hoofdstuk 2 met de werkwijze en hoofdstuk 3 een beschrijving van de projectlocatie en voorgenomen werkzaamheden. In hoofdstuk 4 komen de resultaten van de inventarisatie aan de orde. Dit leidt in hoofdstuk 5 waarin de functionaliteit en de effecten van de voorgenomen werkzaamheden worden bepaald. In hoofdstuk 6 volgt tot slot een conclusie en eventueel de benodigde vervolgstappen. Hierna volgen de bronvermeldingen en de bijlagen met o.a. inventarisatiegegevens.

1.4 Verantwoording

Ecologisch medewerkers van Aqua-Terra Nova BV hebben ruime veldervaring in onderzoek naar beschermde soorten en hebben daartoe gerichte cursussen gevolgd.

Bij ecologische veldwerkzaamheden is een volledige garantie over de afwezigheid van soorten niet te geven. Door de inzet van ter zake kundige ecologen en landelijk geaccepteerde onderzoeksmethodes wordt onze onderzoekskwaliteit gewaarborgd.

2 WERKWIJZE

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de resultaten van de voorliggende rapportage tot stand zijn gekomen. Dit hoofdstuk dient tevens als onderbouwing van de conclusies. In het kort wordt weergegeven hoe de Wet natuurbescherming in het project wordt geborgd.

2.2 Projectbeschrijving

Het project wordt beschreven aan de hand van de door de opdrachtgever verstrekte informatie. Hiertoe wordt de omvang en ligging van het plangebied beschreven in relatie tot groenstructuren in de omgeving, wordt de bestaande situatie geschetst en worden de beoogde activiteiten omschreven.

2.3 Wettelijk kader Wet natuurbescherming

Voor een uitgebreide omschrijving van de wet- en regelgeving zie bijlage 1. In de Wet natuurbescherming zijn beschermde soorten en gebieden aangewezen. Hierbij zijn soorten ingedeeld in 2 beschermingscategorieën (categorie 1 en 2). Categorie 1 betreffen de strikt beschermde soorten van de Europese Habitat- en vogelrichtlijn aangevuld met soorten van de Bern en Bonn conventies. De categorie 2 soorten betreffen de nationaal en provinciaal beschermde soorten. Categorie 2 bestaat voor een groot deel uit de kwetsbare rode lijst soorten. De beschermde gebieden bestaan uit de Europese aangewezen Natura 2000-gebieden, aangevuld met provinciaal aangewezen beschermde natuurgebieden.

De bescherming van soorten is met name gericht op instandhouding van populaties en verblijfplaatsen van individuen. Hierbij wordt het 'nee, tenzij'-principe gehanteerd. Handelingen in strijd met de verbodsbepalingen zijn per definitie verboden. Uitzonderingen voor overtreding van de verbodsbepalingen kunnen worden verleend middels vrijstellingen en ontheffingen. Tevens is de zorgplicht te allen tijde van kracht voor alle planten en dieren. Zie bijlage 1 voor de relevante verbodsbepalingen bij ruimtelijke inrichting en ontwikkelingen.

2.4 Methode

2.4.1 Gierzwaluwonderzoek

Het gierzwaluwonderzoek is uitgevoerd conform het Kennisdocument Gierzwaluw⁽¹⁸⁾. In het Kennisdocument Gierzwaluw is de minimale inspanning omschreven om de aan- of afwezigheid van de gierzwaluw te onderzoeken.

In totaal zijn drie veldbezoeken uitgevoerd in de periode 15 mei tot 15 juli, waarvan één bezoek in de periode van 20 juni t/m 7 juli. Het veldwerk is weersafhankelijk en is alleen bij (redelijk) gunstige weersomstandigheden uitgevoerd. Dit houdt voor gierzwaluwen in dat er geen of weinig neerslag is en weinig wind.

Het gierzwaluwonderzoek is uitgevoerd door twee ervaren ecologen. Tijdens de inventarisaties zijn de waarnemingen (tijdstip, locatie, gedrag etc.) en de weersomstandigheden genoteerd. De resultaten van de inventarisaties zijn weergegeven op kaarten. Aan de hand van de resultaten is de functionaliteit van het plangebied voor de gierzwaluw beschreven en zo nodig met foto's verduidelijkt.

2.4.2 Vleermuisonderzoek

Het aantal bezoeken, het tijdstip en de periode(n) voor het vleermuisonderzoek zijn gebaseerd op het meest recente Vleermuisprotocol⁽⁶⁾ en de Kennisdocumenten voor vleermuizen⁽¹⁸⁾. In het protocol en de Kennisdocumenten is de minimale inspanning omschreven om de aan- of afwezigheid van beschermde soorten te onderzoeken. Indien wordt afgeweken van het vleermuisprotocol en kennisdocumenten wordt dit goed onderbouwd bij hoofdstuk 4 resultaten.

De inventarisaties zijn uitgevoerd in de geschikte periode door twee en één maal met drie ervaren ecologen met batdetector (type: Pettersson D240X). Een batdetector is een apparaat dat ultrasone geluiden, die een vleermuis maakt, omzet in voor de mens hoorbare tikkende geluiden. Aan de hand van het ritme van het geluid en de frequentie waarop de vleermuis het beste wordt gehoord, de zogenaamde "piekfrequentie", kan in veel gevallen worden bepaald om welke vleermuissoort het gaat. Voor het determineren van soorten wordt gebruik gemaakt van opnameapparatuur (type: Ediol) en het programma Batsound. Om de vliegroutes, foerageergebieden en verblijfplaatsen in kaart te brengen, is lopend met de batdetector het plangebied doorzocht. Daarnaast is een deel van de omgeving rondom het plangebied doorzocht.

Tijdens de inventarisaties zijn waarnemingen (soort, tijdstip, locatie, gedrag etc.) en de weersomstandigheden genoteerd en zijn geluidsopnamen van vleermuizen gemaakt. De resultaten van de inventarisaties zijn weergegeven op kaarten. Aan de hand van de resultaten is de functionaliteit van het plangebied voor beschermde soorten beschreven en zo nodig met foto's verduidelijkt.

Omdat de activiteit van vleermuizen afhankelijk is van de weersomstandigheden en vleermuizen regelmatig verhuizen tussen verschillende verblijfplaatsen binnen hun netwerk, is het noodzakelijk meerdere malen bij gunstige weersomstandigheden te inventariseren. Gunstige weersomstandigheden zijn nachten met een temperatuur van >10°C en zonder harde wind of regen. In totaal zijn vier locatiebezoeken uitgevoerd, twee in het voorjaar (15 mei t/m 15 juli) en twee in het najaar (15 augustus t/m eind september).

2.5 Periodisering

In de onderstaande tabel zijn de data en de weersomstandigheden van de uitgevoerde veldinventarisaties weergegeven. In totaal zijn vijf veldbezoeken uitgevoerd in de periode april tot september 2017 ten bate van het onderzoek naar vleermuizen. In tabel 2.1 zijn de data en weersomstandigheden van elk veldbezoek weergegeven.

Tabel 2.1. data en weersomstandigheden uitgevoerde veldinventarisaties

Datum	Tijd	Onderzoek	Focus	Weersomstandighed en
28-08-2017	23:00-01:00 uur <i>Zon onder 20:37 uur</i>	Vleermuizen	Paar- en zwermverblijfplaats, vliegroutes en foerageergebieden	Licht bewolkt, droog, 2Bft ZO, 17°C
28-09-2017	21:45-23:45 uur <i>Zon onder 19:24 uur</i>	Vleermuizen	Paar- en zwermverblijfplaats, vliegroutes en foerageergebieden	Onbewolkt, droog, wind 2Bft ZO, 16°C
23-05-2018	19:40-23:40 uur <i>Zon onder 21:41 uur</i>	Gierzwaluwen Vleermuizen	(Zomer- en kraam)verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden	Half bewolkt, droog, 1Bft NO 21°C
21-06-2018	3:20-05:20 uur <i>Zon op 05:18 uur</i>	Vleermuizen	Zomer- en kraamverblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden	Geheel bewolkt, droog, 3Bft NW, 17°C
25-06-2018	20:30-22:30 uur <i>Zon onder 22:06 uur</i>	Gierzwaluwen	Vaste rust- en/of verblijfplaatsen	Onbewolkt, droog, 3Bft N, 16°C
05-07-2018	21:00-22:30 uur <i>Zon onder 22:03 uur</i>	Gierzwaluwen	Vaste rust- en/of verblijfplaatsen	Onbewolkt, droog, 2Bft NW, 21°C

De waarnemingen zijn in hoofdstuk 4 beschreven en in bijlage 2 en 3 in tabellen en op kaarten weergegeven.

2.6 Effectbeoordeling en toetsing

Voor de aanwezige beschermde soorten worden de effecten van de voorgenomen handelingen beoordeeld en getoetst aan de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming en de zorgplicht.

De toetsing is gericht op aantasting en verstoring van individuen, hun voortplantingsplaatsen en overige vaste rust- en verblijfplaatsen en hun functionele leefomgeving. De toetsing is afhankelijk van de kwetsbare periode waarin handelingen een effect kunnen hebben. Vervolgens wordt beoordeeld of aantasting van individuen, verblijfplaatsen en hun functionele leefomgeving een effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van de regionale of landelijke populatie.

Per soortgroep worden de handelingen getoetst aan de verbodsbepalingen en de zorgplicht. Per beschermingscategorie worden hierbij verschillende toetsingskaders gehanteerd (zie tabel 2.1).

Tabel 2.1. Toetsingskader per beschermingscategorie

Categorie	Toetsingskader
Categorie 1 (Strikt beschermde soorten)	Effecten dienen te allen tijde voorkomen te worden. Indien effecten op soorten uit categorie 1 niet uitgesloten kunnen worden, dient de omvang van de mogelijke effecten inzichtelijk gemaakt te worden middels vervolgonderzoek.
Categorie 2 (Overige beschermde soorten)	Voor handelingen in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling geldt een vrijstelling voor overtreding van de verbodsbepalingen, mits de handelingen uitgevoerd worden conform een goedgekeurde gedragscode. Indien het niet mogelijk is om conform een gedragscode te werken, dan dient ontheffing aangevraagd te worden.
Alle planten en dieren	In het kader van de zorgplicht dienen schadelijke effecten zoveel als redelijkerwijs verwacht kan worden voorkomen te worden, beperkt te worden of ongedaan gemaakt te worden.

3 PROJECTLOCATIE EN BEOOGDE WERKZAAMHEDEN

3.1 Ligging plangebied

Het plangebied is gelegen tussen de Assumburgweg, Erasmusweg en Rechterenstraat te Den Haag. In de noordelijke punt van het plangebied staat een oude brandweerkazerne. Ten zuiden van de kazerne staat een portiekflat bestaande uit vier woonlagen. Het plangebied is gelegen in de gemeente Den Haag, in de provincie Zuid-Holland. Zie figuur 3.1 voor de ligging en bijlage 2 voor de begrenzing van het plangebied.

Figuur 3.1. Ligging van het plangebied aan de Assumburgweg.

3.2 Bestaande situatie

Het plangebied bestaat uit een oude brandweerkazerne en een portiekflat. De oude brandweerkazerne wordt gebruikt door verschillende kleine ondernemingen uiteenlopend van garage tot kleine kantoren. De portiekflat bestaat uit vier bouwlagen en is 12 woningen breed. Het is in beheer van Vestia. De flat is omringd door groen en er is een speeltuin aan de zuidkant van de flat. Aan de westkant van het projectgebied ligt een tramspoor van en naar station Moerwijk. Ten oosten van het projectgebied ligt een ecologische zone bestaande uit een bredere watergang, groene oeverzone en een bomenrij met daarnaast een treinspoor en -station Moerwijk. Tussen het woonblok en de brandweerkazerne ligt eveneens een (smalle) groene zone bestaande uit verschillende soorten bomen en struwelen.

In het plangebied is geen (open) water aanwezig.

Zie voor een impressie van het plangebied de afbeeldingen op de volgende pagina (figuur 3.2).

Figuur 3.2. Impressie van het plangebied. Foto linksboven en midden rechts de oude brandweerkazerne. Foto rechtsboven de noordkant van de portiekflat. Foto midden links de zuidkant van de portiekflat. Foto linksonder de noordgevel van de brandweerkazerne. Foto rechtsonder de dakrand van de portiekflat.

3.3 Beoogde situatie en werkzaamheden

De activiteitenomschrijving is opgesteld aan de hand van plattegronden, ontwerptekeningen en de mondeling en schriftelijk door de opdrachtgever verstrekte informatie.

Beide bouwwerken worden gesloopt. De portiekflat wordt naar verwachting gesloopt in 2022. Er komt een nieuw woonblok voor in de plaats. Het bestaande groen is in de toekomstige situatie ook bestemd als groen. Op de locatie van de brandweerkazerne worden bedrijven behorend tot categorie A en B van de Staat van bedrijven gerealiseerd als garagebedrijven, dienstverlening, onderwijs, levensbeschouwelijke voorzieningen en sport en spel voorzieningen.

Deze activiteiten vormen de basis van de toetsing aan de Wet natuurbescherming.

4 RESULTATEN EN INTERPRETATIE

In onderstaande paragrafen worden de resultaten weergegeven van de uitgevoerde inventarisaties voor het onderzoek. In bijlage 2 en 3 zijn de waarnemingen op een veldkaart en in een Excelbestand weergegeven met daarop een overzicht van de waarnemingen. De resultaten van het onderzoek zijn opgesplitst in het gierzwaluwonderzoek in 2018, het najaarsonderzoek naar vleermuizen in 2017 en het voorjaarsonderzoek naar vleermuizen in 2018. Daarnaast worden de overige waarnemingen in het plangebied weergegeven.

4.1 Gierzwaluwen

Tijdens het gierzwaluwonderzoek in het voorjaar van 2018 zijn geen vaste rust- en/of verblijfplaatsen aangetroffen in het plangebied. Gierzwaluwen zijn wel waargenomen tijdens het onderzoek in de omgeving van het plangebied. Het betrof hier 3 tot 5 dieren welke, tegen de tijd van zonsondergang, verdwenen in de omgeving van het plangebied. Ze hebben in, of in de nabije omgeving van het plangebied geen nestindicerend gedrag vertoond zoals laag over de bebouwing vliegen of gegierd. Een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming met betrekking tot gierzwaluwen is niet van toepassing.

4.2 Vleermuizen

Onderstaand de waarnemingen tijdens het vleermuisonderzoek in het najaar van 2017 en in het voorjaar van 2018. Tijdens het onderzoek is de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) in en in de omgeving van het plangebied waargenomen. Andere vleermuissoorten zijn binnen en in de omgeving van het plangebied niet waargenomen.

4.2.1 Vaste verblijfplaatsen

In het onderzoeksgebied zijn in het najaar van 2017 twee vaste paarverblijfplaatsen aangetroffen van de ruige dwergvleermuis. Beide verblijfplaatsen bevinden zich aan de zuidkant van de portiekflat. Het betrof hier twee mannelijke ruige dwergvleermuizen welke vanuit het verblijf aan het baltzen waren. Verder is er in het najaar van 2017 een baltsterritorium van een gewone dwergvleermuis aangetroffen op de hoek van de Erasmusweg en de Rechterenstraat. Er wordt derhalve vanuit gegaan dat deze gewone dwergvleermuis een paarverblijfplaats heeft in de portiekflat in het plangebied.

In de oude brandweerkazerne zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.

In het voorjaar zijn geen vaste verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen aangetroffen in het plangebied. In het plangebied is geen verblijfplaatsindicerend gedrag vertoond en zijn geen in- of uitvliegende vleermuizen waargenomen. De aanwezigheid van kraam- en zomerverblijfplaatsen is uitgesloten.

4.2.2 Foerageergebied

Tijdens de bezoeken in het najaar waren er gewone en ruige dwergvleermuizen foeragerend waargenomen ten zuiden van de portiekflat, aan de westkant van de oude brandweerkazerne, aan de oostkant van de kazerne en bij de ecologische verbindingszone ten oosten van de kazerne.

Tijdens de bezoeken in het najaar is er waargenomen dat er aan de zuidkant van de flat en in de ecologische zone langs de Assumburgweg gefoerageerd wordt door de gewone dwergvleermuis. Het betreft een niet-essentieel foerageergebied, aangezien er genoeg alternatief groen in de nabije omgeving van het plangebied aanwezig is. Ten oosten en noordwesten van het plangebied bevindt zich veel groen. Tevens blijft het plangebied in de nieuwe situatie omringt door groen.

4.2.3 Vliegroutes

De Rechterenstraat werd zowel in het na- als voorjaar diffuus gebruikt als vliegroute voor zowel gewone als ruige dwergvleermuis waarbij de vleermuizen richting de ecologische verbindingszone langs de Assumburgweg en de ecologische verbindingszone langs de Erasmusweg vliegen. Het plangebied maakt geen deel uit van een essentiële vliegroute.

4.3 Overige waarnemingen binnen het plangebied

Tijdens het voorjaarsonderzoek in 2018 is er een invliegende gewone dwergvleermuis waargenomen op de hoekflat aan de Rechterenstraat 119-127. Verder zijn er foeragerende egels en bruine ratten waargenomen tijdens het onderzoek. In de ecologische zone ten oosten van het plangebied is tijdens twee bezoeken een roepende bosuil gehoord.

5 FUNCTIONALITEIT PLANGEBIED EN EFFECTBEPALING

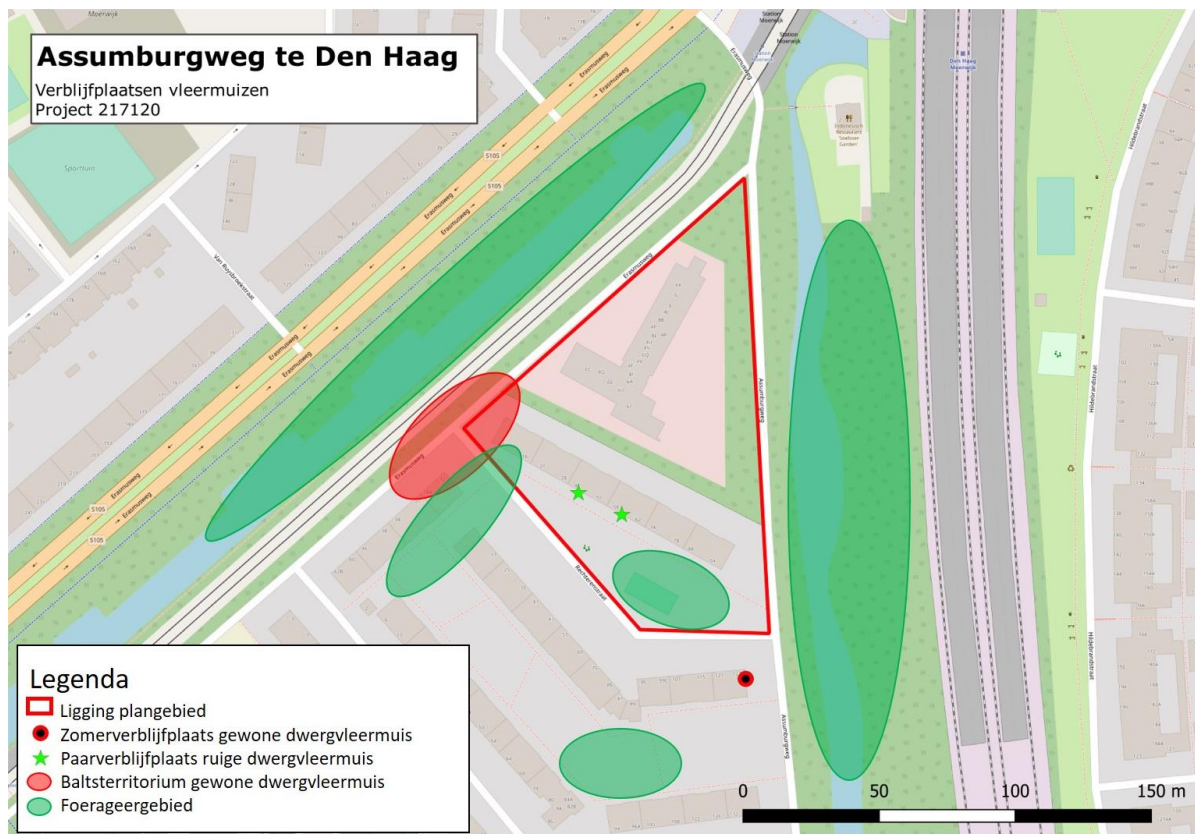
In dit hoofdstuk is beschreven wat de wettelijke consequenties zijn die voortvloeien uit de aanwezigheid van vleermuizen, zoals beschreven in hoofdstuk 4. Voor meer informatie over de juridische achtergronden wordt verwezen naar bijlage 1. Onderstaand wordt de functionaliteit van het plangebied en de effecten van de voorgenumen werkzaamheden uiteengezet.

5.1 Functionaliteit plangebied

Op basis van het uitgevoerde ecologisch onderzoek in het najaar van 2017 en het voorjaar van 2018 kan gesteld worden dat:

- Er geen vaste rust- en/of verblijfplaatsen aanwezig zijn van gierzwaluwen;
 - Er in de portiekflat een paarverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis aanwezig is;
 - Er in de portiekflat twee paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis aanwezig zijn.
- In de oude brandweerkazerne zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen;
- Het gehele plangebied maakt deel uit van (niet-essentieel) foerageergebied van de gewone en ruige dwergvleermuis;
 - Het plangebied wordt diffuus gebruikt als (niet-essentiële) vliegroute van gewone en ruige dwergvleermuis richting de ecologische verbindingzones zowel aan de oost- als westkant van het plangebied.

Zie figuur 5.1 voor een overzicht van de functionaliteit van het plangebied.

Figuur 5.1. Het gebruik van het plangebied door vleermuizen.

5.2 Effectbepaling

In het plangebied project Assumburgweg zijn twee paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis aanwezig (zie figuur 5.1).

Door de sloopwerkzaamheden worden twee paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis en een paarverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis verstoord. Vaste verblijfplaatsen van vleermuizen zijn jaarrond strikt beschermd conform §3.5 van de Wet natuurbescherming en de Europese Habitatrichtlijn. Het nemen van mitigerende maatregelen en aanvragen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is noodzakelijk.

5.3 Ontheffing en vergunning

Voor uitvoering van de werkzaamheden is voor verstoring van de ruige dwergvleermuis:

- óf een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk;
- óf een Verklaring van geen bedenkingen via de Omgevingsvergunning noodzakelijk.

Voor het verkrijgen van één van deze ontheffingen is het opstellen van een projectplan of plan van aanpak aangaande de omgang met de gewone en ruige dwergvleermuis noodzakelijk. In de aanvraag zal aangetoond moeten worden dat:

- verstoring tot een minimum wordt beperkt;
- indien verstoring of achteruitgang van kwaliteit van verblijfplaatsen niet voorkomen kan worden, dient aangetoond te worden dat er geen betere alternatieven mogelijk zijn.

Dit houdt in dat na de voorgenomen werkzaamheden van de bebouwing nieuwe permanente verblijfplaatsen voor de gewone en ruige dwergvleermuis aanwezig moeten zijn. Voor ieder te verstoren paarverblijfplaats van de ruige dwergvleermuis moeten geschikte alternatieve paarverblijfplaatsen gerealiseerd worden.

Voor aanvraag van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming moet beschreven worden:

- dat er een dwingende reden van groot openbaar belang is, of;
- dat de gezondheid of veiligheid van de bewoners in het geding is;
- dat er geen andere geschikte alternatieven zijn betreffende uitvoering van de sloop of de planning van de werkzaamheden.

De uitvoering van de werkzaamheden en het behoud van de verblijfplaatsen op lange termijn moeten conform de Wet natuurbescherming gewaarborgd worden middels een ecologisch werkprotocol.

5.4 Wettelijk kader

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen behoren tot de strikt beschermde soorten conform artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming, Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn en Bijlage II van de conventie van Bonn. Conform deze wet is verstoring van de functionele leefomgeving van vleermuizen niet toegestaan.

Voor de geplande sloopwerkzaamheden dient een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. De vaste verblijfplaatsen van de gewone en ruige dwergvleermuizen mogen zonder ontheffing niet vernietigd worden. Het bevoegd gezag (Omgevingsdienst Haaglanden) verleent enkel een ontheffing als er aan strikte voorwaarden voldaan wordt. Hiernaast dient het project:

- een wettelijke belang te dienen;
- dienen er geen alternatieven mogelijk te zijn die minder effect hebben op de beschermde soorten;
- dient de gunstige staat van instandhouding van de soort gewaarborgd te zijn.

De ontheffingsaanvraag kan digitaal bij de Omgevingsdienst Haaglanden ingediend worden. Hierbij dient er rekening gehouden te worden met een proceduretijd van twintig weken. Dit kan echter zowel korter als langer zijn.

6 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

In opdracht van Gemeente Den Haag Dienst Grondzaken heeft Aqua-Terra Nova BV ecologisch onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van vleermuizen en gierzwaluwen in het plangebied aan de Assumburgweg te Den Haag. De aanwezige bebouwing wordt gesloopt en er wordt een nieuw gedeelte voor bedrijven en een nieuw wooncomplex gebouwd.

6.1 Conclusie

Op basis van het soortgericht onderzoek is geconcludeerd dat:

- Er geen vaste rust- en/of verblijfplaatsen van de gierzwaluw aanwezig zijn;
- Er twee paarverblijfplaatsen aanwezig zijn van de ruige dwergvleermuis in de portiekflat in het plangebied;
- Er een paarverblijfplaats aanwezig is van een gewone dwergvleermuis in de portiekflat van het plangebied;
- In de oude brandweerkazerne geen vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn;
- Er geen essentiële foerageergebieden of vliegroutes van vleermuizen aanwezig zijn.

6.2 Aanbeveling en vervolgstappen

Op basis van het soortgericht onderzoek zijn de volgende vervolgstappen noodzakelijk:

- Het aanvragen van een ontheffing op de Wet natuurbescherming voor overtreding van artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming, betreffende het beschadigen en vernielen van de aanwezige paarverblijfplaatsen van de gewone ruige dwergvleermuis;
- Zorgvuldige omgang van de aanwezige soorten op korte en lange termijn dient gewaarborgd te worden middels een ecologisch werkprotocol;
- De verblijfplaatsen mogen, zolang er geen ontheffing is, niet aangetast worden;
- De brandweerkazerne bevat geen vaste verblijfplaatsen en kan gesloopt worden.

6.3 Zorgplicht

Wanneer in het voorjaar of de zomer wordt gewerkt, dient rekening gehouden te worden met:

- Voor de start van de werkzaamheden in het plangebied en de directe omgeving moet het terrein door de ecooloog gecontroleerd worden op eventuele aanwezige broedvogels.
- Als uit deze controle blijkt dat broedende vogels aanwezig zijn, is het aan de ecooloog om te bepalen welke werkzaamheden wel of niet opgestart kunnen worden;
- Verlichting van het project in de nacht moet worden vermeden om de aanwezige foerageerde vleermuizen niet te verstoren;
- Als ten tijde van de werkzaamheden in de nacht met verlichting wordt gewerkt, dient dit afgestemd te worden met de ecooloog;
- In het kader van de zorgplicht moeten de licht beschermde soorten en de niet beschermde soorten voldoende ruimte krijgen om te vluchten of om zich te verplaatsen tijdens de werkzaamheden.

7 BRONVERMELDING

Algemene natuur- en beleidsinformatie

1. 'Wet natuurbescherming', Ministerie van Economische zaken, Den Haag, 2016.
2. 'houdende regels ter uitvoering van de Wet natuurbescherming en het Besluit natuurbescherming (Regeling natuurbescherming)', Staatssecretaris van Economische Zaken, Den Haag, 16 oktober 2016.
3. 'Vergunningverlening Natura-2000', Omgevingsdienst Haaglanden (provincie Zuid-Holland), 2016.
4. 'Ontheffingverlening soorten', Omgevingsdienst Haaglanden (provincie Zuid-Holland), 2016.
5. 'Melding en ontheffingverlening houtopstanden', Omgevingsdienst Haaglanden (provincie Zuid-Holland), 2016.

Algemene verspreidingsgegevens en verspreidingsatlassen

6. 'Protocol vleermuizen', Vakberaad vleermuizen, Netwerk Groene Bureaus, maart 2017.
7. 'Met vleermuizen overweg', Limpens *et al.*, 2004. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft, de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming.
8. 'Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008', K. Mostert en J. Willemsen, Stichting Zoogdierwerkgroep Zuid-Holland, Delft, december 2008.
9. www.ravon.nl
10. www.zoogdiervereniging.nl
11. www.sovon.nl
12. www.floron.nl

Locatie specifieke informatie en internetpagina's

13. Interactieve atlas Natura 2000, Provincie Zuid-Holland, 2017.
14. Interactieve atlas Natuurnetwerk Nederland, Provincie Zuid-Holland, 2017.
15. Spelregels EHS, Beleidskader voor compensatiebeginsel, NNN-Saldobenadering en herbegrenzen NNN, een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies, Ministeries van LNV en VROM en de provincies
16. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/inhoud/nieuwe-natuurwet>
17. http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0171.BP00516-VO01/t_NL.IMRO.0171.BP00516-VO01_1.8.html
18. Kennisdocumenten BIJ12: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>

BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER

Per 1 januari 2017 is de nieuwe Wet natuurbescherming van kracht gegaan. Deze wet voegt de huidige Natuurbeschermingswet 1998, Boswet en de Flora- en faunawet samen.

De belangrijkste doelen van de Wet natuurbescherming betreffen de bescherming van de biodiversiteit in Nederland, de decentralisatie van de verantwoordelijkheden en een vereenvoudiging van de regels.

De grootste veranderingen met de komst van de Wet natuurbescherming ten opzichte van de oude natuurwetgeving betreffen:

- alle verantwoordelijkheden en bevoegdheden komen bij de provincies te liggen;
- er komt één rechtsdocument waar zowel vergunning als ontheffing (soorten, gebieden en kap van houtopstanden) wordt verleend;
- Bij de vergunningaanvraag mag aangehaakt worden bij de Omgevingsvergunning, maar dit is niet verplicht.

Soortbescherming

Het doel van de Wet natuurbescherming is het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. Ingevolge het 'nee, tenzij principe' zijn handelingen in strijd met de Wet natuurbescherming per definitie verboden. De verboden handelingen zijn opgenomen in de verbodsbepalingen:

Artikel 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn.

Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren te verstoren, nesten van vogels weg te nemen of eieren te rapen en deze onder zich te hebben.

Artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn.

Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen, te verstoren, eieren van dieren te rapen of opzettelijk vernielen, voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of vernielen of planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10 Beschermingsregime andere soorten

Onverminderd artikel 3.5 is het verboden: in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen, de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Vogels

Van alle inheemse vogelsoorten zijn de nesten gedurende het broeden beschermd. De meeste vogels broeden in de periode 15 maart t/m 15 juli. Voor het verstoren van broedende vogels wordt in principe geen ontheffing verleend, omdat de verstoring eenvoudig voorkomen kan worden door de activiteiten buiten het broedseizoen uit te voeren. Van ca. 15 vogelsoorten zijn de nesten jaarrond beschermd. Deze vogelsoorten zijn in vier categorieën ingedeeld⁽⁸⁾:

- Cat 1 betreft vogelsoorten die het nest jaarrond gebruiken als vaste verblijfplaats,
- Cat 2 betreft koloniebroeders die elk broedseizoen terugkeren naar dezelfde nestlocatie en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop,
- Cat 3 betreft overige vogelsoorten die elk broedseizoen terugkeren naar dezelfde nestlocatie en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop,
- Cat 4 betreft vogelsoorten die elk broedseizoen terugkeren naar dezelfde nestlocatie en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn om een nest te bouwen.

Tot slot zijn de nesten van enkele vogelsoorten (uit Cat 5) alleen jaarrond beschermd indien zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen, bijvoorbeeld als in de omgeving van een plangebied geen of onvoldoende alternatieve geschikte nestplaatsen

aangeboden worden.

Voor beschadiging of vernietiging van jaarrond beschermde vogelnesten kan alleen ontheffing worden verleend, indien het project een belang uit de Vogelrichtlijn dient.

Zorgplicht

Onder de Wet natuurbescherming geldt, net als onder de Flora- en faunawet, een zorgplicht voor alle in het wild levende dieren. De zorgplicht houdt in dat u werkzaamheden, die nadelig kunnen zijn voor dieren en planten, in redelijkheid zo veel mogelijk nalaat of maatregelen neemt om onnodige schade aan dieren en planten te voorkomen.

Gebiedsbescherming

Handelingen binnen de beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden) worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Handelingen of activiteiten binnen én buiten beschermde natuurgebieden die schadelijk kunnen zijn voor de doelstellingen van het gebied zijn verboden, tenzij de minister van EL&I of de provincie een vergunning heeft verleend. Hierbij wordt het 'Nee, tenzij' principe gebruikt en dient rekening gehouden te worden met invloeden van buiten het beschermde natuurgebied, de zogeheten 'externe werking'. Aanvullend dient rekening gehouden te worden met de cumulatie van effecten in relatie tot andere projecten of plannen.

Programmatistische Aanpak Stikstof

Ook de op 1 juli 2015 van kracht gegane Programmatistische Aanpak Stikstof (PAS) blijft onveranderd van kracht met de ingang van de nieuwe Wet natuurbescherming. De PAS is van kracht in 121 van de in Nederland 164 voorkomende Natura 2000-gebieden. Onder de PAS zijn alle activiteiten, evenementen en ruimtelijke ingrepen die een toename van meer dan 1 mol/ha/jaar stikstofdepositie binnen de begrenzing van 1 van de 121 Natura 2000-gebieden tot gevolg hebben vergunning plichtig en, indien de voorgestelde 'ontwikkelingsruimte' binnen gebied vergund is, wordt de maximaal toegestane stikstofdepositie verlaagd tot 0,05 mol/ha/jaar.

Ontheffing Wet natuurbescherming

Voor overtreding van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming kan ontheffing aangevraagd worden. Voorwaarde voor het verkrijgen van een ontheffing is dat het project geen negatief effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten én mits het project een bij wet genoemd belang dient. Voor soorten die aangewezen zijn in de Vogel- of Habitatrichtlijnen dient het project aanvullende belangen te dienen. De beschermde soorten zijn in twee categorieën met verschillende beschermingsniveaus opgenomen. Vogels vallen buiten deze indeling en worden in de paragraaf *vogels* besproken.

Voor algemeen voorkomende soorten geldt o.a. voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling, waardoor een ontheffing niet nodig is. Voor schaarse soorten (categorie 2) is een ontheffing niet nodig, mits gebruik gemaakt wordt van een gedragscode. Voor strikt beschermde soorten (categorie 1) zal bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing nodig zijn als negatieve effecten niet uitgesloten en voorkomen kunnen worden. Voor alle inheemse soorten geldt daarnaast de algemene Zorgplicht, waarin gesteld wordt dat schade aan planten en dieren, zoveel als redelijkerwijs verwacht kan worden, voorkomen dient te worden.

Natuurnetwerk Nederland

In de NNN worden natuurgebieden onderling tot een samenhangend netwerk verbonden, o.a. via ecologische verbindingzones. Dit netwerk bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten en natuurontwikkelingsgebieden;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer;
- robuuste verbindingen en grote wateren.

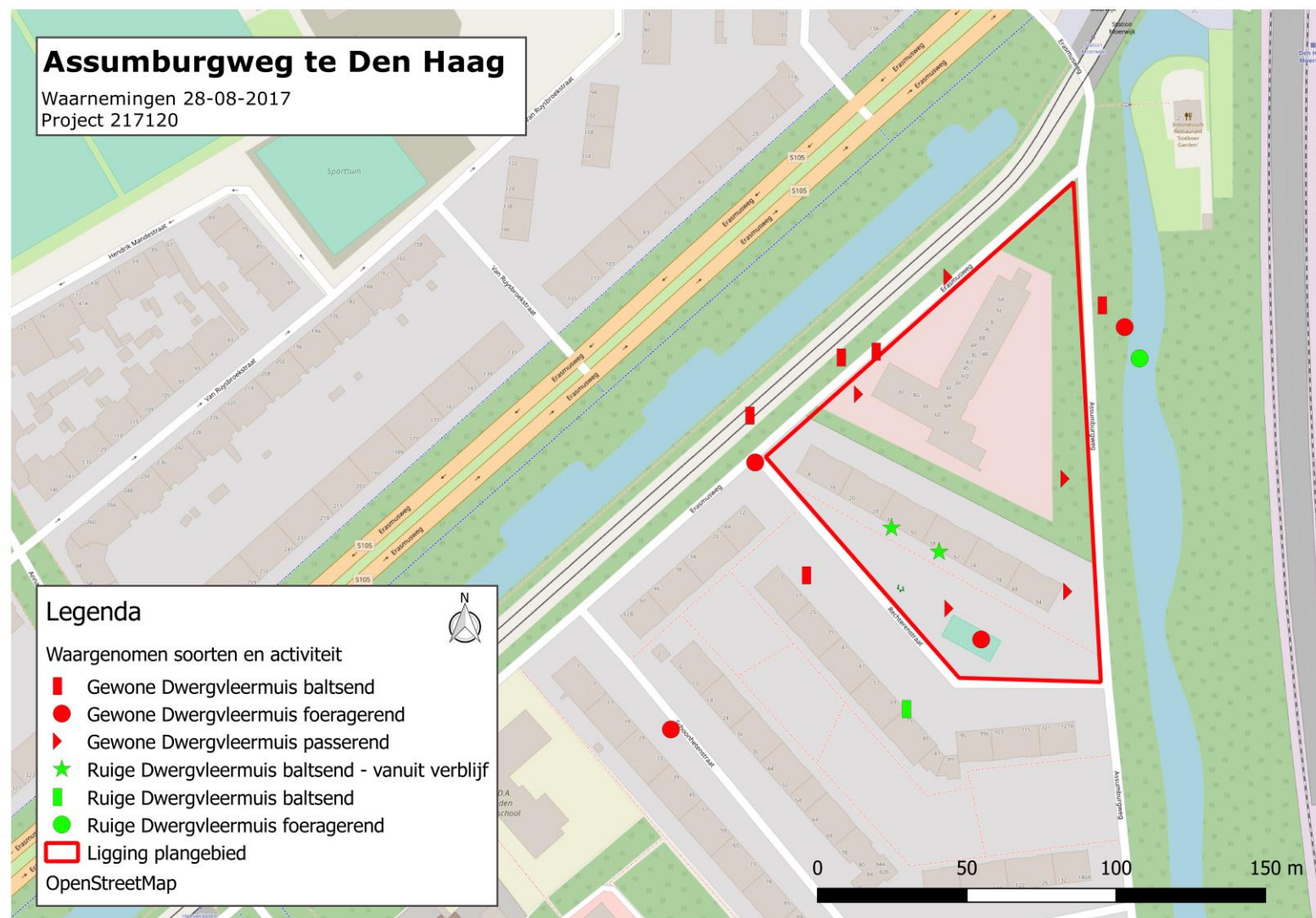
Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is in het Natuurbeleidsplan geïntroduceerd en het beleid is in de Nota Ruimte overgenomen. De juridische doorwerking van het rijksbeleid van de NNN wordt in de AMvB Ruimte, als onderdeel van de Wet Ruimtelijke Ordening, geborgd. De Provincie is verantwoordelijk voor de aanwijzing, begrenzing en de doelstelling van de NNN-gebieden in een verordening, in veel gevallen een natuurbeheerplan. De provinciale verordening bevat tevens regels voor bestemmingsplannen in de NNN.

Dit betreft, conform de Spelregels NNN, een regeling over compensatie die er ten minste voor moet zorgen dat er geen netto verlies aan oppervlakte, samenhang of kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland optreedt en dat compensatie op de juiste wijze plaatsvindt. Tot slot

zorgt de provinciale verordening ervoor dat de gemeente dit in de toelichting van het bestemmingsplan verantwoordt.

Voor de NNN geldt het 'nee, tenzij'-principe: nieuwe activiteiten die de wezenlijke kenmerken en waarden van het natuurnetwerk significant aantasten zijn verboden, tenzij sprake is van groot openbaar belang, er geen andere mogelijkheden voor realisatie zijn en de negatieve gevolgen niet significant zijn.

BIJLAGE 2 WAARNEMINGEN

BIJLAGE 3 OVERZICHT WAARNEMINGEN

Veldbezoek	Datum	Soortgroep	Begintijd	Eindtijd	Onderzoekers	Opmerking
1	28-08-2017	Vleermuizen	23:10	01:00	M.M. Konings, M. Langstraat	
2	28-09-2017	Vleermuizen	21:52	23:45	M. Langstraat	
3	23-05-2018	Gierzwaluwen & Vleermuizen	19:03	23:40	T. Schelling, L.J. van der Steeg	Gecombineerd met complex Schoonhetenstraat
4	21-06-2018	Vleermuizen	03:13	05:30	M.M. Konings, T. Schelling, R. van Schie, L.J. van der Steeg	Gecombineerd met complex Schoonhetenstraat
5	25-06-2018	Gierzwaluwen	20:30	22:30	M.M. Konings, R. van Schie, M. Wubben	Gecombineerd met complex Schoonhetenstraat
6	05-07-2018	Gierzwaluwen	21:03	22:30	T. Schelling, R. van Schie, H. Beekhuizen	Gecombineerd met complex Schoonhetenstraat

Datum	Tijd	Soort naam	Aantal	Activiteit	Info
28-08-2017	23:12:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
28-08-2017	23:15:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
28-08-2017	23:16:00	Gewone Dwergvleermuis	1	baltsend	boven watergang naast trambaan
28-08-2017	23:18:00	Gewone Dwergvleermuis	1	baltsend	rondjes langs gevel pand Rechterenstr.
28-08-2017	00:57:00	Ruige Dwergvleermuis	1	baltsend	rooster boven derde raam Rechterenstr. 53-69
28-08-2017	23:22:00	Ruige Dwergvleermuis	1	baltsend - vanuit verblijf	68_84 rechterenstraat vanuit locatie balts
28-08-2017	23:29:00	Gewone Dwergvleermuis	1	overvliegend	Verder weg, tussen bomen rij
28-08-2017	23:31:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
28-08-2017	23:38:00	Gewone Dwergvleermuis	1	baltsend	Achtertuintuin hoek
28-08-2017	23:47:00	Gewone Dwergvleermuis	1	overvliegend	
28-08-2017	23:50:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
28-08-2017	23:54:00	Gewone Dwergvleermuis	1	overvliegend	
28-08-2017	23:58:00	Gewone Dwergvleermuis	1	overvliegend	
28-08-2017	00:03:00	Gewone Dwergvleermuis	1	baltsend	
28-08-2017	00:21:00	Gewone Dwergvleermuis	1	overvliegend	
28-08-2017	00:31:00	Ruige Dwergvleermuis	1	foeragerend	

Datum	Tijd	Soort naam	Aantal	Activiteit	Info
28-08-2017	00:43:00	Ruige Dwergvleermuis	1	baltsend - vanuit verblijf	Portiek 36_50, boven in de roosters boven 3de raam
28-08-2017	00:48:00	Gewone Dwergvleermuis	1	baltsend	Bij de watergang
Datum	Tijd	Soort naam	Aantal	Activiteit	Info
27-08-2018	21:56:00	Gewone Dwergvleermuis	1	baltsend	
27-08-2018	22:03:00	Gewone Dwergvleermuis	1	baltsend	baltsend en foerageren boven groen in straat
27-08-2018	22:11:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	zachtjes
27-08-2018	22:39:00	Gewone Dwergvleermuis	1	passerend	
27-08-2018	22:41:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
27-08-2018	22:47:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
27-08-2018	23:31:00	Gewone Dwergvleermuis	1	passerend	
Datum	Tijd	Soort naam	Aantal	Activiteit	Info
23-05-2018	21:19:00	Gierzwaluw	1	overvliegend	
23-05-2018	20:08:00	Gierzwaluw	2	overvliegend	Nog hoog in lucht
23-05-2018	21:12:00	Gierzwaluw	2	overvliegend	
23-05-2018	22:22:00	Gewone Dwergvleermuis	2	foeragerend	
23-05-2018	22:37:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	Tegen pand vrij laag
23-05-2018	22:39:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	Leek aan te tikken tegen pand, ook laag op eerste verdieping
23-05-2018	22:48:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
23-05-2018	22:55:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
23-05-2018	23:00:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
23-05-2018	22:48:00	Egel	1	foeragerend	
23-05-2018	22:38:00	Gewone Dwergvleermuis	1	onbekend	
23-05-2018	22:43:00	Gewone Dwergvleermuis	2	foeragerend	blote oog 2
Datum	Tijd	Soort naam	Aantal	Activiteit	Info
21-06-2018	03:23:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
21-06-2018	03:54:00	Gewone Dwergvleermuis	1	overvliegend	

Datum	Tijd	Soort naam	Aantal	Activiteit	Info
21-06-2018	03:56:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
21-06-2018	04:25:00	Gewone Dwergvleermuis	1	overvliegend	
21-06-2018	04:30:00	Gewone Dwergvleermuis	1	invliegend	119_127c hoekflat rechterenstraat
21-06-2018	03:57:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
21-06-2018	03:58:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
21-06-2018	04:06:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
21-06-2018	04:24:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
21-06-2018	04:28:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	
21-06-2018	04:37:00	Gewone Dwergvleermuis	1	verplaatsend naar west	
21-06-2018	04:49:00	Ruige Dwergvleermuis	1	overvliegend	
Datum	Tijd	Soort naam	Aantal	Activiteit	Info
25-06-2018	22:27:00	Gierzwaluw	1	overvliegend noord	
25-06-2018	22:37:00	Gewone Dwergvleermuis	1	overvliegend	
25-06-2018	22:38:00	Gewone Dwergvleermuis	1	verplaatsend naar oost	
25-06-2018	22:42:00	Gewone Dwergvleermuis	1	foeragerend	